

Posudek vedoucího diplomové práce

Tereza Koubková

Sucho bylo, je a bude. Nebo ne?

Tereza Koubková předkládá k obhajobě diplomovou práci, ve které se antropologickým způsobem na 91. stránkách a v 8 kapitolách včetně bibliografie a příloh věnuje tématu *potýkání se se suchem na vybraných pražských vinicích v čase tzv. klimatické nouze*. Práce má klasickou strukturu rozdělenou na teoretickou, metodologickou a empirickou část, v nichž zpracovává svůj etnografický výzkum, ve kterém kombinovala dvě hlavní metody - několikaměsíční zúčastněné pozorování na vinici a polostrukturované rozhovory s vinaři. Koubková jasně a hned na několika místech práce formuluje svoje výzkumné otázky: „*Jak vinaři spravující tyto vinice jednají tváří v tvář suchu? Jakými způsoby na sucho odpovídají? Jaké faktory jejich jednání ovlivňují? Dávají vinaři sucho do souvislostí s klimatickou změnou? Jak tomuto vztahu rozumí?*“ (str. 31) Pomocí analýzy, jenž se opírá o zakotvenou teorii, autorka dochází k formuli „*stálost, která se mění na základě provázanosti*“ (str. 41), s pomocí které rozplétá určité aspekty dění na pražské vinici v turbulentních časech současnosti.

Když bych měl vyzvednout pozitiva práce, pak kromě formální stránky jazyka a nadstandardní práce s cizojazyčnou, aktuální a interdisciplinární literaturou musím zmínit zejména autorčinu schopnost najít si v problematice svou pozici a méně obsazenou niku, kterou si umí obhájit a svým výzkumem prozkoumat a zaplnit – a to hned na několika rovinách. Jednak se jí daří najít aktuální téma, protože vinice bývají opakovaně v „českém diskurzu“ spojovány s pozitivním příkladem klimatické změny ve smyslu „*oteplí se a v Česku poroste lepší víno*“, což autorka svým výzkumem problematizuje, když v závěru na základě svého výzkumu tvrdí, že „*sucho a změna klimatu do vinohradu žádné výrazné pozitivní aspekty nepřináší*.“ (str. 49) Mimo to se jí daří najít své místo jak v rámci enologie, ve které se zaměřuje na méně zkoumané městské vinice, tak si umí dobře obhájit volbu antropologie jako takové – to když opakovaně a ve věci klimatické změny naráží na rozpor mezi vědeckými poznatky a modely na straně jedné a nedůvěrou v ně u lidí na straně druhé. Právě v takové konstelaci totiž může mít antropologie důležitou roli, protože je schopná tvorbu ne/důvěry zkoumat coby věda „*citlivá k lokálním souvislostem, každodenní realitě a životům jednotlivců a zároveň ukazovat podobnosti a souvislosti v širokém kontextu*.“ (str. 13) V neposlední řadě si Koubková umí „vykolíkovat“ své místo v rámci environmentální antropologie, respektive, v antropologii klimatické změny, kde se na rozdíl od řady předních prací věnuje městským ekosystémům mírného pásu. Musím přiznat, že některé přehledové a konceptuální pasáže o environmentální antropologii jsou skvěle napsané – jsou kompaktní a hned by se daly využít při výuce. I když právě v tom možná spočívá i jejich problém, protože diplomová práce nemá být skripty.

Zde se tedy dostávám k problematičtým aspektům diplomové práce Terezy Koubkové. Vedle v mých očích drobnějších problémů jakými jsou nepřeložené citace z odborných textů v angličtině, fotky „uklizené“ v příloze namísto těla textu či nejasné oddělení teoretických kapitol 2. a 3., mám k práci tři hlavní výhrady.

V prvé řadě je to nedostatečná provázanost teorie a empirie, což je dlouhodobý problém většiny prací, které drží klasickou a na etnografii až příliš klasickou strukturu. Autorka sice v první půli práce představí antropologii klimatické změny jako takovou, stejně jako celou řadu konceptů, debat a problematik, které řeší, nicméně v empirické pasáži není schopná se k nim vrátit a diskutovat je s pomocí etnografických dat. Naopak v empirické pasáži přichází s novými autory a koncepty (J. Scott, B. Latour, A. Tsing, S. Mintz,...), u kterých nevíme, co mají s antropologií klimatické změny

společného. Na jednu stranu tak autorka chrlí celou řadu konceptů, které v textu hned „umírají“ a už se k nim nevrací, na straně druhé pak ale ty důležité koncepty jako např. Scottovo „vernakulární vědění“ či Latourovu „teorii sítí-aktérů“ autorka představuje nutně zkratkovitě a nenechává si prostor pro jejich důkladnější diskusi nad svým materiálem. Spíše než přelétavý přístup „skoku do šířky“ by práci slušela určitá konceptuální střídmost „skoku do hloubky“ – vybrat si jen pár konceptů a autorů a ty naopak diskutovat v celém toku textu, ale o to pořádněji.

Za další nedostatek práce považuji to, že autorka odpovídá v práci i na něco, na co se výzkumně neptá. Jinými slovy výzkumné otázky nejsou v úplném souladu s provedeným výzkumem. Jak totiž několikrát v práci opakuje (mj. na str. 11 či 31), její výzkumné otázky se zajímají o perspektivu vinařů – správců vinic. Tu sice zkoumá, ale mimo ní píše i o každodennosti vinice jako takové včetně perspektivy dalších aktérů jakými jsou např. brigádníci. Vinaře Koubková zkoumala zejména polostrukturovanými rozhovory, kdežto právě každodennost konkrétní vinice na Grébovce zkoumala zúčastněným pozorováním. V textu ovšem chybí výzkumné otázky jdoucí po každodennosti vinice (s výjimkou názvu podkapitoly na str. 42, ve které se ptá „Jak vzniká víno na Grébovce v jeho každodennosti?“), stejně jako např. v úvodu či závěru chybí diskuse problematiky každodennosti vinice.

A v neposlední řadě, práce a zejména práce označená jako etnografická by si zasloužila obšírnější empirické pasáže, přeci jenom 20 stránek (str. 42 – 62), ve kterých proběhne i diskuse Scotta či Latoura, považuji za poněkud málo – a to „tím tuplem“, že řada etnografických pasáží je spíše auto-etnografií, kterou sice autorka přiznává a umí si jí ospravedlnit, ale to nic nemění na její kontroverzi.

Celkové hodnocení

Tereza Koubková předkládá kvalitní práci s jasným vymezením a dostatečným obhájením vlastní výzkumné pozice. Přes všechny výše zmíněné výtky považuji práci za zdařilou a v některých pasážích dokonce za nadstandartní. Oceňuji zejména snahu končit práci nikoli odpovědí na otázky, ale položením další otázky, jež z výzkumu vzešla – totiž palčivé otázky „*K čemu naši společnosti budou modely, grafy a scénáře, když těmto vědeckým předpovědím lidé stejně nebudou věřit?*“ (str. 64) Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit 14body.

Otázky k obhajobě

Prosím o zodpovězení jedné z těchto dvou otázek dle výběru diplomantky:

1. Co váš empirický materiál může říct ke konceptům antropologie klimatické změny, které diskutujete na str. 16 – 19?
2. Na straně 66 píšete: „*Pokud [vědeckým] předpovědím lidé nevěří, je pak na místě dále zkoumat, proč a zda je „na vině“ spíše způsob podání vědecké pravdy autoritami či chápání běžných lidí jakožto příjemců této pravdy.*“ Kdo nebo co je podle Vás a Vaší hypotézy „na vině“ v případě Vámi zkoumaných pražských vinařů?

V Praze 10. září 2021

Mgr. Bohuslav Kuřík